

Ontwikkelteam

Nederlands

Ronde

Tweede ronde (2)

REFERENTIE

NL000324

Naam

Erwin Mantingh

Organisatie

Meesterschapsteams Nederlands,
LOVN, VSNU

E-mailadres

e.mantingh@uu.nl

Namens wie geeft u reactie?

Namens een organisatie of netwerk

Namens organisatie

Wetenschappelijk onderwijs

Wie heeft er bijgedragen aan deze reactie?

- Docenten en andere professionals uit het Wetenschappelijk onderwijs
- Lerarenopleiders

Aantal docenten en andere professionals uit het Wetenschappelijk onderwijs

75

Aantal lerarenopleiders

15

In hoeverre beschrijven de grote opdrachten gezamenlijk de essentie van het leergebied? Geef aan op een schaal van 1-4 (1. onvoldoende, 2. matig, 3. voldoende, 4. goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.

2

De grote opdrachten bestrijken een groot deel van het leergebied, maar de samenhang tussen opdrachten en visie, en tussen opdrachten onderling is onhelder. Grotere lacunes betreffen het ontbreken van het historische en het systeemperspectief.

De meesterschapsteams Nederlands hebben een reflectiedocument geschreven waarin de opdrachten als geheel, in hun onderlinge samenhang, en afzonderlijk worden besproken. 'Over de Grote Opdrachten van het leergebied Nederlands' is gepubliceerd op de website vakdidactiekgw.nl en in het digitale tijdschrift Neerlandistiek, en als bijlage beneden toegevoegd.

Het is conceptvorm voorgelegd aan de universitaire neerlandistiek en de universitaire vakdidactici Nederlands, en wordt door hen onderschreven. De feedback vanuit de meesterschapsteam is hieruit afgeleid, en we verwijzen voor meer details en concrete verbeter suggesties naar die publicatie.

In hoeverre sluiten de grote opdrachten aan bij de drie hoofddoelen van onderwijs, te weten kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming? Geef aan op een schaal van 1-4 (1. onvoldoende, 2. matig, 3. voldoende, 4. goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.

2

De grote opdrachten leggen de nadruk op socialisatie en persoonsvorming, maar blijven impliciet over de kwalificerende functies. De opdrachten zijn vaak niet geformuleerd als inzichten waarin leerlingen zich kunnen kwalificeren, vooral door het feit dat het systeemperspectief niet goed uitgewerkt is. De socialiserende functie van literatuur blijft onderbelicht, mede door het feit dat het historische perspectief vrijwel geheel ontbreekt.

In hoeverre zijn de grote opdrachten in essentie herkenbaar voor zowel het po, (v)so en vo (praktijkonderwijs, vmbo, havo, vwo)? Geef aan op een schaal van 1-4 (1. onvoldoende, 2. matig, 3. voldoende, 4. goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.

2

De vier uitgewerkte grote opdrachten (of zoals wij bepleiten: centrale inzichten) bevatten veel aansprekende elementen, maar het is vaak onduidelijk hoe een opbouw in de tijd, of een verdeling tussen de schooltypen eruit zou moeten zien. We zien wel telkens een afwisseling van vaardigheidsdoelen en kenniscomponenten, maar hierdoor ontstaat geen duidelijk beeld van het centrale inzicht zelf.

De uitwerking van de centrale inzichten de lijn moeten zijn:

1. Wat is het centrale inzicht waar het om gaat? Niet 'Het leergebied Nederlands draagt bij aan inzicht in...' maar liever iets als 'Essentieel in het leergebied Nederlands is het inzicht dat...'
2. Welke kennis en/of vaardigheid (bijvoorbeeld analytische vaardigheid) is er nodig om dat inzicht te verwerven?
3. Waartoe kan het inzicht dienen (bijvoorbeeld oordeelsvorming of attitude), of draagt het bij aan rijkere vaardigheden zoals vakspecifieke informatie- of onderzoeksvaardigheden?

In hoeverre zijn de grote opdrachten passend voor een goede aansluiting havo-hbo? Geef aan op een schaal van 1-4 (1. onvoldoende, 2. matig, 3. voldoende, 4. goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef indien van toepassing verbeter suggesties.

2

Oordeel: 2

Voor het hbo is met name het literatuuronderwijs onvoldoende uitgewerkt. Zonder een behoorlijke repertoirekennis en enig historisch inzicht is er geen sprake van aansluiting. Ook een taalkundige aansluiting is absoluut incompleet zonder het tegenwoordig essentiële inzicht in taal als een onderdeel van het brein, en de wijze waarop taalverwerving in zijn werk gaat.

In hoeverre zijn de grote opdrachten passend voor een goede aansluiting vwo-wo? Geef aan op een schaal van 1-4 (1. onvoldoende, 2. matig, 3. voldoende, 4. goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef indien van toepassing verbeter suggesties.

2

Voor het wo is met name het literatuuronderwijs onvoldoende uitgewerkt. Zonder een behoorlijke repertoirekennis en enig historisch inzicht is er geen sprake van aansluiting. Ook een taalkundige aansluiting is absoluut incompleet zonder het tegenwoordig essentiële inzicht in taal als een onderdeel van het brein, en de wijze waarop taalverwerving in zijn werk gaat. Op het vwo mag ook verwacht worden dat de leerling enige kennis heeft van wetenschappelijk onderzoek op deze gebieden.

Lees grote opdracht 2: Talen en taalvariëteiten bevorderen het leren en hebben een bijzondere betekenis voor de gebruikers. In hoeverre sluit deze grote opdracht aan bij (recente) wetenschappelijke of vakdidactische inzichten op betreffend thema? Geef aan op een schaal van 1-4 (1. onvoldoende, 2. matig, 3. voldoende, 4. goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.

3

De titel van de opdracht suggereert meer het inzicht in de voor- en nadelen van taalvariatie en meertaligheid, vanuit de bijzondere betekenis daarvan voor de taalgebruikers. Om die inzichten te bereiken is kennis nodig van taalvariatie en meertaligheid (of misschien eerder taalcontact); leerlingen moeten leren hoe verschillende varianten in elkaar zitten en wat er gebeurt als talen met elkaar in contact staan binnen een samenleving, en hoe personen zelf omgaan met verschillende variëteiten en talen. Het ligt voor de hand om voor de leerling dicht bij de eigen belevingswereld te beginnen, en deze kennis uit te breiden naar de Nederlandse samenleving, dan de historische dimensie toe te voegen en eventueel een mondiaal perspectief te nemen, en ten slotte het wetenschappelijk onderzoek hierbij te betrekken. Vanuit die kennis kan dan het inzicht ontstaan dat taalvariatie niet alleen vaak voorkomt (eigenlijk in de praktijk bijna altijd), maar ook welke voordelen het heeft en welke nadelen. Op die manier kan dit inzicht ook leiden tot een bewuste en beredeneerde attitude.

Lees grote opdracht 3: Gezamenlijk bouw je aan een sterke taalbasis. In hoeverre sluit deze opdracht aan bij (recente) wetenschappelijke of vakdidactische inzichten op betreffend thema? Geef aan op een schaal van 1-4 (1. onvoldoende, 2. matig, 3. voldoende, 4. goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.

1

De uitspraak in deze opdracht is waar, maar het is onduidelijk welk essentieel inzicht uit het leergebied dit betreft. Het lijkt op het algemeen-onderwijskundige inzicht dat taalontwikkeling en een metacognitief inzicht in het eigen taalvermogen voornamelijk ontstaat door gezamenlijk (constructivistisch) rijke teksten vanuit verschillende perspectieven te beschouwen. Op deze wijze geformuleerd is het echter geen 'grote opdracht' maar hooguit een didactisch voornemen (dat net zo goed voor andere leergebieden zal gelden).

Lees grote opdracht 5: Taalkeuzes zijn afhankelijk van doel, publiek en context. In hoeverre sluit deze grote opdracht aan bij (recente) wetenschappelijke of vakdidactische inzichten op betreffend thema? Geef aan op een schaal van 1-4 (1. onvoldoende, 2. matig, 3. voldoende, 4. goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.

Dit is een belangrijk en centraal inzicht. In de uitwerking ervan lijkt de component kennis te ontbreken, maar die is in de derde alinea geformuleerd als 'Leerlingen verwerven inzicht in hoe taal in elkaar zit en werkt.' Dit lijkt eigenlijk meer op kennis: leerlingen leren hoe taal werkt. Ze leren in het kader van dit inzicht overigens ook de prescriptieve regels, en ze leren hoe taalgebruik effect heeft op verschillende doelgroepen en verschillende contexten.

De kennis hierover begint natuurlijk bij de eigen ervaringen, maar kan in kringen worden uitgebouwd naar andere doelgroepen. Met name de kennis over taal- en spellingregels heeft natuurlijk ook een interessante historische dimensie, die in de loop van het curriculum kan worden geëxploreerd.

Dit is bij uitstek ook het centrale inzicht waar de kennis over de taalnorm een plaats kan vinden, omdat het handhaven van bepaalde regels een keuze is die afhangt van doel, publiek en context. Door de taalnorm hierbij in taalbeschouwelijke zin te betrekken kan dit inzicht bij leerlingen ook bijdragen tot de attitudevorming tegenover taalverzorging (o.a. spellinggeweten).

Lees grote opdracht 9: Literatuur verbreedt de persoonlijke, sociale, culturele en maatschappelijke horizon. In hoeverre sluit deze grote opdracht aan bij (recente) wetenschappelijke of vakdidactische inzichten op betreffend thema? Geef aan op een schaal van 1-4 (1. onvoldoende, 2. matig, 3. voldoende, 4. goed). Licht uw antwoord zo concreet mogelijk toe en geef waar mogelijk verbeter suggesties.

De tekst suggereert dat leerlingen literaire competentie ontwikkelen door simpelweg literatuur tot zich te nemen en erover in gesprek te gaan. Wij denken dat er voor het ontwikkelen van (bewuste) literaire competentie specifieke kennis nodig is (kennis over hoe verhalen en gedichten in elkaar zitten, over hoe die gemaakt worden, over hoe die in het verleden gemaakt werden en hoe dat zich ontwikkelde) en dat er specifieke literaire leesvaardigheden getraind moeten worden.

Wij maken ons zorgen over de zin waarin wordt gesteld dat leerlingen alleen met 'literaire analyse' en 'historische context' bezig zijn als dat nodig is voor een hun eigen oordeel of interpretatie. Voor ons spreekt het vanzelf dat een leerling een tekst niet kan interpreteren of beoordelen zonder die begrepen te hebben (en daartoe is kennis van hoe teksten in elkaar zitten en werken onontbeerlijk) en zonder die in de sociale en historische context geplaatst te hebben. Essentieel is bovendien dat zij de band tussen literatuur en de Nederlandse maatschappij (verschillende functies van literatuur in die maatschappij) leren inzien,

Kennis van en inzicht in concepten als focalisatie, personages en motieven bevorderen de literaire competentie van leerlingen. Voorwaarde daarvoor is dat zij behalve receptief, ook productief worden aangewend.

Van zes grote opdrachten heeft het ontwikkelteam alleen de titel en een korte omschrijving opgeleverd. Beschrijf voor maximaal twee grote opdrachten een mogelijke uitwerking in kennis en vaardigheden die herkenbaar is voor zowel het po, (v)so als vo en praktijkonderwijs. Benoem duidelijk om welke grote opdracht het gaat.

In het gepubliceerde reflectiedocument 'Over de Grote Opdrachten van het leergebied Nederlands' (zie ook de bijlage) bespreken de Meesterschapsteams Nederlands alle opdrachten afzonderlijk, en in samenhang. Kortheidshalve verwijzen wij daarnaar.

Welke grote opdracht of welk thema mist u of zou u willen toevoegen aan de tien grote opdrachten? Geef maximaal twee suggesties. Geef ook aan waarom u deze suggestie wilt

toevoegen.

Opdracht 11: Taal zit in je hersenen en heeft een taalgevoel tot gevolg

Het is absoluut een essentieel inzicht uit de taalwetenschap van de afgelopen eeuw dat taal en taalvermogen in je hersenen is opgeslagen. Niet alleen je woordenschat zit in je hoofd, maar ook allerlei associaties bij die woorden, en de grammatica waarmee je taaluitingen bouwt. Er bestaan recente inzichten in de processen die zich afspelen bij lezen en schrijven, de manier waarop je woordenschat en taalvermogen zich ontwikkelt, en allerlei relaties tussen talige en niet-talige breinfuncties.

Het inzicht dat taal in je hoofd zit kan bijvoorbeeld worden ontwikkeld met behulp van kennis over taalverwerving (zowel de verwerving van een eerste taal als die van een tweede taal) en taalverlies. Deze kennis begint natuurlijk bij de bewustwording van je eigen taalgevoel, maar kan uitgebouwd worden naar kennis over de nature-nurturekwestie, over woordenschatontwikkeling, klank- of woordcombinaties die vroeg of die laat geleerd worden, spreek-, luister-, lees-, en schrijfprocessen, tot aan de invloed van bestaande talen in je hoofd op nieuwe talen die je leert en hoe mensen daarmee omgaan (bijvoorbeeld door code switching).

(zie voor een uitgebreidere uitwerking de bijlage)

Wilt u een bijlage uploaden?

- Ja, ik wil een bijlage uploaden (maximaal één). Deze wordt ter inspiratie aan het ontwikkelteam aangeboden.